

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfí Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

*Magának királya,
Az emberiségnek szolgája,
Az Örökkévalónak gyermeke.
Ez az én vallásom és hitem.*

Tokyo, Japán.

Murai Tomoyoski.

Az új száz év küszöbén.

Az ismeretlen jövőt fürkészem az új száz év küszöbén. Kérdezem, kutatom: vajjon mit hoznak reánk s főleg utódainkra az új száz év napjai, évtizei s hát még mit hoz az új száz esztendő a maga egészében?... Hozhat sok mindent: birodalmak pusztulását, újak támadását; népek, nemzetek elsülyedését s újak felragyogását a dicsőség magaslatán!... Egy száz esztendő nagy számot jelent a mi életünkben! s vajjon ki tudná közlünk megjósolni annak rejtélyeit? Bizonyára senki. Annyit tudhatunk, hogy mi élők annak közepét is nehezen, alkonyát pedig már éppen nem érjük meg; porladozni fogunk sirunkban, mint oly sokan, a kik előttünk eltávoztak, mert változhatlanul betelik mindnyájunkon a nagy próféta igazsága: „*Porra vagy és porrá kell lenned.*“ De ha itt bevégezödnék reám nézve minden, ha a megsemmisülés gondolatánál meg kellene állanom, ha a lesújtó igazságon kívül még valami mást és vigasztalóbbat nem tudnék: akkor miért fürkészném s miért kutassam a jövőt, az új évszáz esélyeit?

Áldott legyen a jó Isten, a ki tudnom s átéreznem engedte azt a másik fenséges igazságot, a melyet a nagy názárethi hir-

detett: „*A lélek az, mely mindenekezt megelevenít; a test nem használ semmit; a beszédek, melyeket én szólok nektek, lélek és élet!*“ E beszédek egy egész új világot tárnak fel előttem, magasztosabbat a fizikai élet legmagasabb nyilvánulásainál; hatásuk alatt értettem meg, hogy nekünk — emberi lényeknek — a testi élet mellett egy magasztosabb életre van hivatásunk; valóban érzem, hogy lelkem nemesebb vágyai a testi élet korlátain felül az örökkévalóságba emelnek engem; érzem, hogy csak ezek által haladhatok az igazi, a szent cél felé; csak ezek szerezhetnek nekem maradandó örömet, megelégedést, megnyugvást; csak ezek által lesz nekem életem még akkor is, mikor testem már rég elporladott. Ez a tudat buzdít szüntelen, hogy kövessem a „*beszédeket*“ és „*tetteket*“, melyekben lélek és élet van, melyek tápot nyújtanak lelkemnek. Ez a tudat sarkal arra, hogy igyekezzem elvégezni mindent, a mi még hátra van, mert a tenni való sok, de földi életem rövid és bizonytalan. Ez int, sürget, hogy tegyem meg mindennap azt, mit hivatásom tenni: hirdetni és tetteleg valósítani a jót, az eszményi szépet és igazat; emelni a szellemi, a vallás erkölcsi élet színvonalát; jót tenni az inség és nyomor gyermekeivel; gondozni az árvákat s elhagyatottakat; vigasztalni a bánatos szívűeket; az erény ösvényére terelni az eltévedteket; megtenni a jövő nemzedék jóllétének és boldogulásának fejlesztésére mindazt, a mi csekély erőmtől kitelhető; támogatni azokat az intézményeket, melyek az emberies feladatok valósításán fáradoznak s mindezekben hiven, önzetlenül és úgy járni el, hogy mások is hasonló tettekre buzdulva, dicsőítsék a mennyei Atyát s terjeszszék országát, — mindez külön és együttvéve, mily sürgős és fontos feladat!...

A teendő sok és kérdezem, hogy vajjon tudjuk-e azt, hogy ezek teljesítésére az új száz esztendőből hány év, vagy hány óra jut nekünk? Mi csak annyit tudunk, hogy a mennyit éveinkből a lelki élet mezején munkálkodva töltöttünk el: csak annyiban éltünk a jövőnek, az emberiségnek, Istennek, az örökkévalóságnak; annyiban terjesztettük a menynek országát; annyiban nyerjük meg ennek boldogító örömeit földi életünkben s a halhatatlan lélek örökéletében!

Azért kell hiven használnom minden pillanatomat a jóra, mig eljön számomra is az utolsó óra

Szeretett szülők, népnevelők, nemeslelkű emberbarátok, minden rendű és rangu telebarátaink! Fogjunk kezet, támogassuk egymást; egyesüljünk az új száz év küszöbén a nagy munkára! Segéljük, emeljük közelebb a valósuláshoz a kereszténység nagy eszményét: az Isten- és emberszeretet menyor-

szágát, hogy lelkünk élete hagyjon maradandó nyomokat az emberiség életén; hozzon áldást a hazára, egyházra, kunyhókra és palotákra, — így fog teljesedésbe menni hő vágyunk, reményünk, hogy az új évszáz mindenik új évében örömmel visszahangozzék mindenfelől a mi mostani üdvözlletünk:

Boldog új esztendőt!

Ajtai János.

Legkönnyebb megtanítani egy erényt ugy, ha a szerintélünk.

Frothingham R. Pál.

Az új száz.

Az új száz kezdete, míg egyfelől a múlt vívmányait és áldásait felújítja emlékünkből, ellenállhatlanul hív, hogy készüljünk a jövő megteremtésére. A jövő megteremtése! Úgy van, ezt az Isten az ember elébe írta föladatúl a XX-ik százba lépéskor. A múlt idő tanítását gyengén értettük meg, ha nem tanultuk meg belőle, hogy a világ jövője jobbra attól függ, hogy milyen eszményeket alkottunk, milyen elveket vallunk, milyen életet élünk. A haladás szekere a száz utolsó részében lassabban haladt, mint a hogy ezelőtt 25 évvel gondoltuk. Az igazság, jog, béke és szeretet diadala még a messze távolban levő isteni ígéret, de a világ arra felé mozgott. A vallás tanítójának feladata, hogy gyorsítsa, vagy legalább is mozgását biztosítsa, s mindenek fölött, hogy az ember életét most és itt érintse az igazsággal és szeretettel, a melyek növelik eszményét, élénkítik gondolkozását, nemesítik jellemét és mélyítik tiszteletét és bizalmát. Ha mi unitáriusok szándékunk erős és befolyásos helyet foglalni el ebben a mozgalomban, legjobb lesz, ha nem törjük magunkat valamely kivihetetlen egyházszervezet miatt — legyen az katolikus vagy más; ha nem erősen feszítjük neki magunkat s így vagy önhittek vagy szüklátók leszünk; ha nem kicsinyítjük magunkat; ha nem vesztegetjük erőnket apró fecsegésre, hanem melléje állunk annak a munkának, a melynek végzésére van tehetségünk s a mely ránk várakozik; ha minden alkalmat felhasználva az emberek különböző szükségének megfelelően szolgálunk, hogy így azokat, a kik kétel-

kednek, vagy küzködnek, vagy kísértésnek vannak kitéve, — élvezessük ahhoz a forráshoz, a melyből isteni igazság és szeretet fakad, melyből az emberek gondolatai ihletet és a nemzetek sebei gyógyírt kapnak.

London.

Bowie V. Copeland,
a Britt és külföldi unitárius társulat
titkára.

Elmélkedés a mult s jövő felett.

(Vége.)

Ezek után valljuk meg őszintén, bizony van egy kis közönység vallásközönségünk minden rétegében. E közönységből fel kell ráznunk a benne levőket Igen, ők felocsudnak, lelkesednek, ha mi előttük jó példával járunk, ha teszünk, cselekszünk vallásunkért, egyházunkért. Mi ezt reméljük, hiszszük, nem esünk kétségbe, hiszen helyzetünk a lelkiek terén nem áll alább más felekezetekénél, sőt aránylag jobb. Benne van talán ma a levegőben a vallás és más nemes dolgok iránti közöny csirája mindenhol. E csira szüli talán a napi rendszeres levő vallási s társadalmi betegségeket. Forrik, kavarog, gomolyog társadalmi életünk, akárcsak, mint a tűzokádóhegyek lavinája. Egy-egy helyt ki is tör ultramontanizmus, nihilizmus, anarchizmus, néppárt stb. képében. Mindmeggannyi ismeretes az ő társadalom, természetellenes, népek, nemzetek, vallásfelekezetek békéjét felforgató törekvéseiről. Mindenik veszedelmes. Itt azonban csak a hangzatos nevű néppárt üzelmeire térjünk ki egy kissé. A vallásfelekezetek békéje megrontásán keményen dolgozik. Róma felé kacsint, papi uralom kell neki. Félti a koncot, az egyházi uradalmakat, latifundiumokat. Vagyon, hatalom kell neki. Szerinte üdvösebb, ha azok az egykor más nemzeti állapotok, más viszonyok közt, szolgálatok teljesítése fejében tett fejedelmi hagyományok, nagy birtokok egy néhány egyházi főméltóság, a papság kezében van és ott marad mindig, azért, hogy abban dűskáljanak, mintha birná azokat a nemzet számos tagja s így azokon igazi nemzeti élet pezsegne, a családok szaporodnának, erősödnének, a hazának hű fiaikat nevelnének, a magyar faj növekednék, izmosodnék.

Egyházpolitikai törvények, polgári házasság nem kell nekik, mert ez liberalis irány, melynek czélja az, hogy a nemzeti eszme, a magyar nemzeti állam inkább és inkább kidomborodjék egy oly sok nemzetiség lakta hazában, a minő a miénk. A protestans felekezetek ez irányt örömmel fogadták. A már meg-

levő törvényeket híven megtartják, pedig nekik egyházi szempontból több tekintetben kárunk van bennük, de előttük a haza mindenek előtt.

Ez irány korunk ferdeségei, rossz irányai közt az elsők közé tartozik. Az igaz hazafiságnak, a szabadelvűségnek, a protestantismusnak vele meg kell küzdenie. Azonban a sötétség felett a világosság mindig diadalmaskodott. Így lesz e küzdelemben is. E diadal feltételei: a törhetetlen hazafiság, mely előtt minden anyagi érdek háttérbe szorul, vallásunkhoz való szoros ragaszkodás, népünk felvilágosítása, lelki és szívbéli nemesítése, a miveltség azon pontjára emelése, melyen tud komolyan gondolkozni, itélni, a jó és rossz, nemes és nemtelen irány közt párhuzamot vonni. E fontos és nemes hivatásban nagy feladat vár, miként mindig, papjainkra és tanítóinkra. Feladataik ugyanis, hogy hűveiket híven gondozzák, mindeniknek egyforma mértékkel mérjenek, szavaikkal, tanácsaikkal intéseikkel, buzdításaikkal, vigasztalásaikkal mindenütt ott legyenek. A nélkülözések, nyomorok közt sinlődő hűveiket, az árvákat, özvegyeket se mulasszák el felkeresni viskóikban, őket felemeljék, vigasztalják. A kezük alatt levő zsenge gyermekek nevelésénél eleitől végig vonuljon a hazafias, a vallásos irányban való nevelés. Az önálló józan gondolkozásra tanítsák meg azokat. Igyekezzenek nagyokban, mint kicsinyekben önértetelteltetni. Az önértetel műve aztán az lesz, hogy az ifjak és megletek felemelkednek emberi méltóságuk tudatára s ekkor aztán gondolkoznak, tesznek olyat, mire saját meggyőződésük, befolyástól ment lelkiismeretük, eszük, szívük vezérli.

Ezek legyenek fegyvereink a felekezetenélküliséggel szemben is, mely szintén egyik társadalmi fekélyként jelentkezett nemzetünk testén, nemzetünk kebelén. Miként hajdan Róma, úgy ez is asylumot hirdet. A világosság fennebb jelzett fegyvereivel felszerelt igaz hívők serege ez országot sem hagyja soha felépülni, a már alapul oda tett rozoga köveket, a hitetleneket is széthányja, szétszórja.

Ime jelenünk vallásos életének halvány vonásokban változott képe. E képben vannak nemes és durva vonások, jó és rossz irányú törekvések, mert a jó és rossz folyvást versenyeznek egymással, miként versenyeztek régen és — sajnos, versenyezni fognak mindig. Jaj az emberiségnek, benne nemzetünknek, kicsiny egyházunknak, ha e versenyből a rossz kerül ki győztesen, ha a rossz a jó fölé emelkedik. Nem, ezt nem engedjük. Halálos ellenségei leszünk minden megcsontosodott konzervatív iránynak, nagy nemzeti törekvéseinknek szolgálatában nem álló, világosság, lelkiismereti szabadság s a tiszta meg-

győződés szabadon nyilváníthatása ellen irányuló bármely mozgalomnak Hazánk, egyházunk érdekében magán érdekeinkről mindig letudunk mondani. Ebben és hazánk, egyházunk felvirágoztatására való törekvéseinkben mestereink lesznek hitünk ősei. Világosságot és több világosságot kérünk és óhajtunk mindig. Ennek elnyerésére, terjesztésére biztos eszközöknek hiszszük hitvallásunk sarkalatos elveit, annak egész rendszerét.

Vallási életünk fennebb vázolt képének legszebb vonásait fogják tenni mindig mi nálunk az egy istenség hite, a lelkiismereti szabadság hirdetése, a józan észnek, tiszta meggyőződéseknek tetteinkben, cselekedeteinkben érvényre juttatása. Megvagyunk győződve és nyíltan hirdetjük, hogy valameddig a fennebbi magasztos elveket valljuk, a míg tetteinkben azok szerint járunk el, mindaddig hazánknak hű fiai és jó unitáriusok leszünk, hazánkat, egyházunkat híven szolgáljuk s örömmel köszöntünk minden, nemzeti haladásunkra célzó mozgalmat s annak hű munkásai leszünk, miként voltak ősünk. Ez legyen nekünk szilárd elhatározásunk a XX. században, hogy vallásunk mellett annak elveiben híven kitartunk. Ennek zálogául vigyük magunkkal vallásos életünk fennebb vázolt képét. E kép finomabb vonásai sarkaljanak minket mindig elhatározásunk, elveink melletti kitartásra, dűrva vonásai, a vallás terén észlelt rossz irányelveknek helyes irányelvekkel való felcserélésére. Szolgáljon alapul egy még terjedelmesebb, nagyobb keretű kép megalkotásához, mely csupán nemes vonásokból fog állni. Legyen alap vallásunk jövője felépítéséhez, mely felől nincs okunk aggódni, hiszen vallásunk, magasztos elveinek igazságában, nagyszerűségében magában hordja a jövő fejlődésének zálogát, erre az életerőt Nem alaptalanul mondá a népszabadság apostola Kossuth Lajos: „Az unitárius vallásnak jövője van” Nem haszontalan szószaporitással, hanem a jövőben vetett alapos reménnyel vallá polyhistorunk, Brassai Sámuel: „Az unitárius vallás a jövő vallása.” Ezekben a jóslatokban egyházunk hivatása, missiója van előírva. E missióját egyházunknak a XX. században teljesítenie kell. Erre törekedjünk mindnyájan. Törekvéseinkre adja a jóságos egy igaz Isten az ő áldását!

Székely-Keresztur.

Pap Mózes.

A magunk terhét könnyebben elviseljük, ha segítünk másoknak, hogy a magukét elviselhessék.

Livermore A. Mary.

A mi vallásunk.

Közeledvén a népszámlálás ideje, önkéntelenül találgatjuk magunkban: vajjon gyarapodott-e hitrokonainknak száma valamivel, és mivel is tudjuk indokolni azt a csudálatos tényt, hogy a XX százban csak ily kevesen követik a mi fölvilágosodott vallásunkat.

Pedig, ha jól meggondoljuk a dolgot, talán nem is csudálkozhatunk oly nagyon e felett. Mert úgylátszik, semmi sem oly nehéz, mint észszerűen hinni; semmi sem oly ritka dolog ezen a földön, mint a józan hit.

Természetes, fölvilágosodott, józan észszel birni, mentesek lenni minden elfogultságtól, babonára való hajlamtól vagy fantasztikus képzelgésektől, és mégis eszményekben hinni, hívő lélekkel birni, talán ez nem is oly könnyű, mint a hogy mi azt gondoljuk.

Hiszen mindent elhinni, a mit a babona, dogmák, hagyományok és orthodox vallások tanítanak, ez úgylátszik a legtöbb emberre nézve nem nagy nehézséggel jár. Nézzük csak a most divatos Szent-Antal kultuszt!

A legmagasabb aristocratiától kezdve az utolsó koldus asszonyig járják 9 kedden át a templomokat, tehetségeikhez mérten vive Szent-Antalnak az ajándékot — hogy teljesüljön egy-egy kívánságuk! Az igaz, hogy kenyérhez jut ez által a nép (ha ugyan jut), de semmi esetre sem a keresztényi szeretet, irgalom és könyörület alapján, hanem csak a babona, sötét tudatlanság és mindenek fölött emberi *önzés* által. Arról nem is beszélék, vajjon Jézus szellemében cselekszik-e az az egyház, mely ilyen áron nyújt kenyeret a népnek. Egynehány embernek csillapítja az éhségét, hogy az emberiség egy nagy részét megfossa a *legfőbb kenyértől* — az Istentől nyert értelemről.

És mit szólunk a szintén divatos „hólabdá“-hoz, a mely annyira el van terjedve Budapesten. Ez egy meglehetősen értelmetlen imából áll, a melyet intelligens emberek nyakára küldenek azon felszólítással (jobban mondva fenyegetéssel) hogy ha azt 9-szer el nem imádkozzuk, le nem irjuk és 9 ismerősünknek el nem küldjük — nagy szerencsétlenség ér bennünket!

És ezt ^{az} Jézus nevében, a XX. százban küldik, fogadják és továbbbitják.

Lehet-e ezek után csudálni, ha a publikum értelmesebb fele — „tisztelőben“ tartva ugyan az „ősi“ hitet — nem hisz semmiben! Ehhez csak egy kis cinizmus, ridegebb szív, néhány kötet „Schoppenhauer“ vagy „Büchner“ kell és előáll a materialista. Ez tagad mindent és „világos“ előtte, hogy az „anyag“ az egyedüli. Lélek? Nemesebb vágyak? Magasabb törekvések? Mind hiábavaló képzelődések! Csak az agy, a sejtek, a vérkeringés — — — ezek existálnak.

Rettenetes meggyőződés; de mindenesetre nagy és erős jellem kell ahhoz, ha valaki minden hit és remény nélkül, önzetlenül tudja végig hordozni keresztjét a kötelességek útjain.

A materialista ellentéte a spiritista! Ez viszont szellemet lát mindenben — még az asztal lábában is. Megveti az összes vallásokat, mert ő *tudományos* alapon hisz, és a tudomány nevében idézi azután a szellemeket és terjeszti a babonát. Idejének nagy részét asztaltánczoltatással és koronaforgatással tölti, de azért meg van szentül győződve, hogy ő a legeszményibb vallásnak a híve!

Most jelent meg egy francia csillagásznak és bölcésznek magyarra fordított két kötetes könyve, mely szinte megdöbentő dolgokat tartalmaz. De azért az ujságok óriási betűkkel és nagy reklammal hirdetik azt mindenfelé, a művelt fővárosi publikum pedig mohón veszi és élvezi e veszedelmes de *modern* álmos-könyvet.

Én is megbirkóztam vele, és miután két kötetten áthurczolt az író az „ismeretlen“ világban, magyarázva az *álmokat*, a *jövőt*, megjárva velem Marsot, Jupitert és az Isten tudja még hány bolygót, önkéntelenül eszembe jutott egy másik francia író, ki néhány irány regényével rámutatott a valóra: megmutatta nekünk a földi pályánkat, melyen okvetlen helyt állnunk kell, és kiszabta a jelen kötelességeit, hogy azután nyugodtan az Istenre bizhassuk a jövőt. De a világ egy része rámondta, hogy: „rideg naturalista“, a másik fele, hogy: „bolond idealista“; egyháza pedig egyszerűen kirekesztette őt — a nagy emberbarátot — a „keresztények“ társaságából!

Barabás József.

(1853—1900.)

— Arczképpel. —

Az unitáriusok székely-kereszturi gymnasiumát nagy veszteség érte. Derék tanára, Barabás József, 1900. évi decz. 6-án elhalt. Legyen e néhány sor az ő emlékének szentelve.

Kolozsvárt született 1853. május 8-án. A régi nemes Barabás-család ivadéka. E család ősi székhelye háromszékmegyei Árkos község volt. Szülői Barabás József és *Binecz* Borbára. A *Binecz*-család is a kolozsvári előkelő családok közé tartozott. Összeköttetésben állott ugyancsak kolozsvári Ajtay és Várady szintén előkelő családokkal. Apai ágon levő elődei közül többen viseltek papi hivatalt. Apja művelt, értelmes iparos volt. Toroczkói iskolánk végeztével lépett e pályára. Akkori szokás szerint a latin nyelvet beszélte, az összes unitárius énekeket könyv nélkül tudta. Gyermekait gondos apai nevelés mellett ezekre is tanította. Vasárnapokon rendszeren magával vitte őket a templomba. Életelvül tűzte volt ki magának, ősei példáját szem előtt tartva, fiai egyházi pályákra neveltetését. Többször

mondta: „Fiaimnak anyagi örökséget nem hagyhatok, de tanítatom őket s ez oly örökség lesz rájuk nézve, mit a moly és rozsdá meg nem emészt és a lopók el nem lopnak.“ Igazi egyházas szellem, vallásosság, istenfélelem élt keblében. Nem volt egyházi czél, melyre ő ne adakozott volna készséggel. Hasonló szellemű volt a jó édesanya is Ily szellemben nevelték gyermekeiket is Ily nevelés mellett gyermekeiknek egyházuk iránti szeretete, ahhoz való ragaszkodása, vallásos hűsége, úgyszólván vérükké vált és élethossziglan maradandó lett. A tiszteltre, szeretetreméltó szülőket szívesen keresték fel otthonukban kolozsvári papjaink és tanáraink és szívesen látott vendégek is voltak. Kilencz gyermekük volt, hat korán meghalt. Károly, Lajos és József érték férfikort Károly Kolozsvárt lakik, derék, becsületes polgár; szép családja van; sok unitárius tanuló érezte az ő és derék neje jóságát. Lajos 1875. óta Székely-Kereszturon lelkész-tanár. Buzgó, sokoldalú s mind a mellett eredményes, áldásos munkásságáról ismeretes. József? Ő már halott.

Szóljunk élete folyásáról. Kis gyermek korában baleset érte. Véletlen esés következtében lába és háta nagyfoku sérülést szenvedett. A gondos szülői ápolás alatt a gyenge gyermek sérüléseit egy pár év alatt kinötte. Elemi és középiskolai tanulását kolozsvári főgymnasiumunkban végezte 1865/6—1872/3-ik években. A szorgalmas és jó gyermek anyját alig tíz éves korában elveszítette. Ettől kezdve nevelése, oktatása egészen a jó édesapjára s a jó testvérekre maradt. Károly úgyszólván anyai kötelességeket végzett körülte, Lajos I. gymn. oszt. korától priváttanítója volt. Tanárai szerették. Felsőbb osztályos korában Kriza János püspöknek egy pár évig titkára volt. Pályázati dolgozataira többször pályadíjat nyert. Már tanuló korában jelmondatként írta fel asztalára: „Mindent megfontolva tégy!“ Gymnasiumi tanulása végeztével 1873 ban elveszítette atyját is. Teljesen árva lett. Szegény fiú volt, csekély anyagi örökséget kapott, de mindamellert is jó bátyjaiba helyezett reményétől táplálva, tudományszomja felsőbb pályára vonzotta. Sémml Viktor és Gál Miklós jó barátaitól is buzdittatva, 1873 őszén a selmeczi m. kir. erdészeti akadémiára ment. Csekély apai s anyai örökségéből s bátyjai segítségével itt tanult két évig. E pályát a messze távolság által is fokozott sok költség miatt tovább folytatni nem tudta. 1875-ben beiratkozott a kolozsvári m. kir. tud. egyetemre a természetrajzi szakra. Odaadó szorgalommal tanári pályára készült. Az erdészeti akadémián töltött két évét egyetemi évei közé betudták. Így hát két évet töltött, főképpen Lajos bátyja költségén az egyetemen, de

Károly bátyja is segítette 1877-ben letette a tanári alapvizsgát, melynek alapján ugyanezen évben a székely-kereszturi gymnasiumhoz segédtanárnak, 1880-ban vegytanból és természetrajzból kiállott szakvizsga s az ezt követő philosophiai és paedagogiai vizsga után pedig rendes tanárnak választatott meg 23 éven s három hónapon keresztül folyvást ez intézetnél tanároskodott. Buzgó, hivatásos tanár volt. Tanítványait atyailag szerette, a szeretetet ezek is folyvást viszonzták. Benne tanítványai a szorgalmas, szakértelemmel oktató tanár mellett jó nevelőt is birtak Munkálkodása eredményes volt. Oktatási, nevelési eljárását vidámsággal, könnyedséggel tetézte. Szaktárgyain: a természetrajzon és természettanon kívül történelmet, földrajzot is tanított.

Tanároskodása kezdetén kereszturi lakós gr. Haller József Péter nevű fiának három éven át nevelője volt. A tekintélyes és terjedelmes grófi család előtt közkezdveltségben állott.

Tanárkodása mellett az intézet másnemű dolgaiban is szívesen részt vett. 1883—1887-ig az intézeti igazgatóságnak jegyzője, az ifjusági Olvasókörnek több éven át elnöke, a terménytárnak eleitől végig buzgó felügyelője volt. A természettani és természetrajzi tanszereket szakszerűen rendezte, értékes tárgyakkal szaporította. A gr. Haller családdal való összeköttetésénél fogva jutott intézete több értékes állathoz gr. Haller Béla nemes adományából. E tanszereket a gymnasiumi ifjúsággal vezetése alatt több éven át rendezett majálisok jövedelmeiből is igyekezett szaporítani.

Az ő emlékét, keze munkáját hirdeti a gymnasiummal, a mesteri, papi, tanári telkekkel szemben az utcza hosszában az árok mentén annak disztelensége enyhítésére általa ültetett hosszú akáczfásor is. Pontosan gondozta, óvta is, öntözgette és nyesegette

Hosszabb idő óta gyengélkedett, de ő így is kitartással eljárta óráira, türelemmel, odaadással végezte tanári kötelességét. Így következett be halála tanítványai közt, munka közben. Katonának, hadvezérnek szokott ilyen halál jutni a csatáron. Dicső kimulása még fokozza, maradandóbbá teszi emlékét. Tanítványai benne a jó tanárt, tanártársai a jó kartársat, feledhetetlen, igaz, őszinte barátot veszítették el. Nyíltság, őszinteség ma aránylag kevés ember tulajdona. Neki az volt.

Családi élete is szép volt. Neje Karácson Vilma, Karácson István sz.-kereszturi ev. ref. lelkész leánya volt. 1881-ben vette nőül. Bekövetkezett halálakor a 19-ik évet éltek együtt, mindvégig teljes boldogságban. Szép tulajdonuk volt az egymás

íránt való odaadó szeretet, igazi hűség. Egymás életét széppé, boldoggá tették. A derék lelkű nő szeretetét, hűségét, gondosságát, gyöngédségét, buzgó hitvesi kötelességét teljes mértékben kifejezésre juttatta férje több ízben, hnzamos ideig való gyöngékedése, betegeskedése alkalmával. Miundannyiszor a legnagyobb gonddal, éberséggel, gyöngédséggel ápolta Családi boldogságukat két szépműnyü fiugyermekük: Vilmos és Tibor tette még teljesebbé. Vilmos a m. kir honvédiskola III. éves növendéke, Tibor III. gymn. oszt. tanuló. Tiszteletet keltő az a gondoskodás, az a nagy szeretet, gyermekei jövőjeért való esengés, melyet a jó édesapa gyermekei oktatása, nevelése körül mindvégig kifejtett és tanusított

Testvéri, rokon szeretet is szép tulajdona volt. Testvérébátyjait taníttatása, nevelése körül kifejtett és tanusított jószágukért mindvégig lekötelezett hálaérzettel szerette.

A család tagjai és a rokonok iránti szeretete is állandó és igaz volt.

Egyházát, hazáját, ezeknek érdekeit az intézetén kívül a társadalomban is híven szolgálta. Az Unitáriusok Egyházi Főtanácsának tagja volt. Keresztur városa csaknem valamennyi egyletének, tesületének hűséges tevékeny tagja, többnek vezetője volt. 1884-ben az udvarhelymegyei házi ipar-egyletnek titkár-pénztárnokává választatott. Ennek egyik alkotásában, a sz.-kereszturi szövő-iskola felállításában részt vett. 1884-ben igazgatója lett. Részvétlenség, felkarolás hiánya, nem egyéb okozta ez iskola megszűnését. A sz.-kereszturi jótékony nőegyletnek is 1883--1898-ig buzgó pénztárnoka volt, 1895-ben a közbizalom a sz.-kereszturi Önszegélyző Népbank igazgatójává tette. Haláláig készséggel, odaadással viselte e tisztet is. E pénztintézet érdemei elismerését a sz.-kereszturi unitár gymnasiumhoz szegény, árva fiuk felsegélésére »*Barabás József-alap*« czímen tett száz korona alapítvánnyal juttatta kifejezésre.

Hazafiság terén is tanítványai s polgártársai előtt szép példával járt elől. A hazafias ünnepek rendezésében, míg egészsége engedte, mindig tevékeny részt vett. A sz.-kereszturi márcz 15. ünnepeket rendező állandó bizottságnak elnöke volt.

Élete, munkássága csendes mederben, zajtalanul folydóált, de azért termékenyített, nyomában több helyt áldás fakadt.

Közhasznuságának és a köztiszteletnek méltó kifejezője volt a temetésén megnyilatkozott nagy részvét. A kolozsvári főgymnasiumnak tanári kara Kovács János tanárral képviseltette magát. Ravatalára élő virágkoszorút helyezett. A nagy számú rokonság számos koszorúja volt kartársaié, a sz.-kereszturi gymnasium tanári karáé, meg tanítványaié, a gymnasiumi tanulóké

is, a helybeli m. kir. tan. képző intézet tanári karáé szintén, a mi egy egészen külön álló intézet tanárai kartársi szeretetének, kegyeletének szép bizonyítéka, a mit fokoz az is, hogy a temetési szertartásuál az éneklést a gyászoló háznál Végler Gyula zenetanár vezetése alatt a képezde nemes ifjúsága végezte. Temető pap Deák Miklós tordátfalvi lelkész volt. A mély gyászt, a nagy fájdalmat, nagy veszteséget élénken ecsetelő igazi ihletteljes imát mondott felette. Kartársai nevében egykori tanítványa, e sorok írója, vett a sirnál őszinte, igaz végbúcsut tőle.

Pap Mózes.

Folytatás a 40-ik oldalról.

És ebben a chaosban, ebben a sok zavaros tévelygésben, rideg hitetlenségben, vagy ide-oda kapkodásban — a melyben nem csuda, ha fejét veszi a szegény halandó — mint egy megnyugvó pont, mint egy kis oázis, a mely megpihenést és nyugalmat ígér a fáradt, útat vesztett vándornak, úgy tűnik fel előttem az ő fenkölt egyszerűségében, megnyugtató világosságában, a mi józan vallásunk.

Az elavult dogmákhoz képest: egy folyton haladó, magasra törő, költői szárnyalású hit, — de a modern, phantastikus hóbortokkal szemben: a hegyi beszéden alapuló egyszerű vallás — Jézusnak örök időkre szóló evangéliuma.

Unitárizmusnak hívják, pedig szinte kár neki nevet adni. Nekem úgy tetszik, mintha felette állana minden elnevezésnek vagy formának; mintha csak az Istennek egy *ritka* ajándéka: az ép léleknek természetes, józan hite volna.

De ez nem is lehet a tömeg vallása!

Mert ha jól megfigyeljük az életet, tapasztalni fogjuk, hogy mindenben erre a természetes józanságra a legnehezebb akadnia! Egy egyszerű, józan itéletet, egy természetes, szinte *magától értetődő* véleményt vagy következtetést alig-alig tapasztalunk e hosszú élet folyamán.

És így van ez a hit dolgában is. A legnagyobb abszurdumok, képtelenségek, nyakatekert furcsaságok rögtön követőkre találnak, -- de a természetes, józan hit csak keveseknek a tulajdona.

Perczelné Kozma Flóra.

Uj templomunk, mire int bennünket?

(Egyházi beszéd, mondattott Mező-Örményesen 1900. november 25-én templom-megnyitás alkalmával.)

Alapige: 1 Mózes 28. r. 17. v.

Keresztény testvéreim az Úrban! Az a bibliai rész, melyből beszédem alapját felvettem, igen tanulságos szent történetet foglal magában. Egy ifju van ott lerajzolva, ki honfui szent érzésektől lelkesítve – vándorpálczát vesz kezébe, hogy elszakadt távollevő rokonait felkeresse s egy szent családdá egyesüljön velök.

Útra indul. Hosszas bujdosás után egy kietlen *pusztaságra talál*. Elbágyad — az éj sötét palástját reá borítja. Egyetlen követ talál, melyet feje alá tesz, hogy megpihenhessen . . . Álmodt lát, fényes, csodálatos álmot: egy lajtorját, melynek magassága az eget éri . . . s melyen isten angyalai fel s alá járnak . . . Mennyei szózatot hall: *»ne félj! veled vagyok, nem hagylak el«* . . . Föleszmélve szent lelkesedéssel kiált fel: *Bizony itt vagyok e helyt az Úr, de én nem tudtam. Bizony e hely nem egyéb, mint Isten háza és a mennyországának kapuja*. Aztán oszlopot emelt, templomot épített s olajat töltve reá: fölszentelé.

Mint amaz ifjú, én is, ezelőtt huszonkét évvel vándorpálczát vettem kezembe, hogy titeket, rokonaimat az Úrban, felkeresselek s egy szent családdá egyesülhessek veletek.

Huszonkét év! mily parányi idő az örökkévalóságban, s mily óriási számot tevő idő az ember életében. . . . Akkor még ifjú voltam s most hanyatlásnak indult öreg. Ah, fáradságos volt az én utazásom is! Fáradságos és életveszélyes is, különösen a téli évszakokban. Hiszen *akkor* ázsiai állapotok voltak még: nem vezetett jól gondozott országút hozzátok, mint *most*. De életerős ifjú voltam, kinek az akadály, a küzdelem: még új erőt adott.

Szeretettel, de *csodálkozással* fogadtatok! . . . Mit akarhat ez az ifjú pap itt közöttünk? Hiszen itt magyar papot csak akkor látunk, *mikor a magyarokat rendre eltemetik*. . . . Hirdetni akarja az isten igéjét? . . . Dehát kinek? Ki gyűjti itt össze az elszórt csontokat? . . . Ki keresheti fel a híveket? hiszen az egyik a *mező* tulsó, a másik az *innenső* végén lakik. Itt nincs templom, nincs harang, mely imára szólítaná a híveket. . . . Aztán *a hányan vagyunk, annyiféle vallásfelekezethez tartozunk* . . . De az ifjú nem gondolt ezekkel. . . . Arra se ügyelt, hogy némelyek száanalommal megmosolyogják, mások *tolakodónak*, vagy éppen *ábrándozónak* itélik. . . . Ő lelke sugalmát követte, ment egyik hajlékból a másik hajlékba: felkereste *nemzete gyermekeit*,

testvéreit saját hajlékukban, . . . maga hívta meg az Isten tiszteletére, maga gyűjtötte össze. . . . Nem kérdezte tőlük: *miféle vallásbeli vagy?* . . . Csak azt mondta: hát elfelejthetitek azt a jóságos Istent, a kit őseitek *Magyarok Istenének* hívtak? Jöjjetek mind, mind: egyesüljete! Ne legyetek hontalanok saját hazátokban. . . Jöjjetek és *imádjátok azt a jóságos Istent saját nemzeti nyelvünkön*, ki ezer év viharai között örködött felettünk, a kinek egeiből száll alá minden áldás és tökéletes ajándék. Jöjjetek, egyesüljünk *egy szent családdá*, az Isten választott népévé. . . .

És az ifjunak szava nem volt elhangzó szó a *pusztában*. Pedig akkor itt *puszta volt minden* . . . puszta . . . kietlen pusztaság. . . De ő arany álmokat álmódott. Gondjainak sötét éjjelén lehajtotta elcsüggedt homlokát *a hit kemény kösziklájára* és álmokat látott, szép, fényes álmokat: *egyet érő lajtorját*, melyen az Istennek angyalai fel s alá jártak. És küzdelemre szállt az Úr angyalával, tusakodott vele estvétől hajnalig: *míg e község fényes palotájának, udvarházának terme meg nem nyílt* s a hontalan, hajléktalan népet be nem fogadá, hogy egy családdá egyesülhessen, *hol a legelső istentiszteletet megtartottuk magyar nemzeti nyelvünkön*. . . .

Új angyalok jöttek a fényes palotába, kik önként, hazafiai vallásos örömmel *tartották nyitva* termük ajtait az istentiszteletek tartására.

Ez angyalok szeretettel és kegyelettel adták időről időre a kenyeret és a bort *az Úr asztalára*, hogy megújithassuk szövetségünket az égiekkel.

Igen! az ifjunak szava nem hangzott el a pusztában nyomtalanul. . . . És a mi neki erőt adott a küzdelemre, éppen az a *vallásos figyelem volt*, melylyel szavára hallgattatok. A ti vallásos buzgóságotokban hallotta azt az isteni szózatot: ne félj! veled vagyok, nem hagylak el. . . .

S mikor egy családdá egyesülhettünk: mozgalmunkat észrevette a *magyar haza kormánya és a magyar kulturának oltárát*, az iskolát megépítette, mely nekünk azután templomunk lett. . . .

De itt is csak jövevényeknek, zselléreknek éreztük magunkat: jobbaink *kiáltó szót* intéztek a magyar nemzethez, mely megnyitotta erszényét, letette filléreit a közügy szent oltárára, melyekből felépült ez a diszes hajlék, melyben álmainknak és vágyainknak legfényesebb teljesülését látjuk. Eljött ujabban a mi szeretett kormányunk segélyével: ércanyagot adott harangjainkhoz, hogy magyar Sionunkban ércnyelvek hirdesék: *ne féljete! kicsinyhitűek, a magyarok Istene örködik felettetek!*

Oh, bizony most, midőn huszonkét év után, *küzdelmes* fényes álmaimból az *öreg kor hanyatló éveire ébredtem*: öröme-tekre betelik az én lelkem boldogsággal, mert ime, a *pusztában* felemelkedett már az oszlop, felépült az Isten háza... s a ti meghívástokra eljöttem én is, hogy öreg karjaimat áldólag fel-emeljem s a szent olajjal behintsem e szent ház falát, — szóval az *újraébredésben* hirdessem az Isten ígését: *ne féljete! velünk az Úr, velünk az Isten: e hely nem egyéb, mint az Istennek háza és a mennyországna kapuja.*

Jertek, keresztény testvéreim az Urban, mig egy rövidke tanításban felmutatom: *uj templomunk mire int bennünket?* figyelmezzetek.

I.

Uj templomunk int bennünket, hogy meg ne feledkezzünk arról, hogy *mi mindenek előtt magyarok vagyunk* s ez a diszes templom, a hová imádkozni járunk: *Magyar-Sion!*

Nem tudlak eléggé figyelmeztetni titeket, hogy soha el ne feledjétek, hogy itt a legelső magyar ekklezsiát *magyar unitárius pap alkotta meg; magyar katolikus ember* gyűjtötte a templomalapot a magyar haza gyermekeitől s az összegyűlt fillérekből *magyar lutheránus hazafi* építette fel ezt a Magyar-Siont és *a magyar református statusnak van odaadva tulajdoni joggal*; további épségben tartás és gondozás végett...

Mire int pedig ez?

Arra: hogy ott, a hol a magyar haza érdeke azt kívánja: katolikus, luteránus, református és unitárius együtt kell, hogy érezzen, szív szívvvel össze kell, hogy dobogjon, kéz kezet kell, hogy fogjon, szóval egygyeknek kell lennünk a szent ügy érdekében...

Arra int, hogy mig itt más magyar templom nem épül: e község minden magyar lakója, legyen az katolikus, lutheránus, református vagy unitárius: e templomot nézze saját templomának, itt, e magyar Sionban egyesüljön egy szent családdá, az Isten választott népévé...

Ne válaszszon el hát titeket a vallásbeli különbség!... A mi bennünket itt össze kell, hogy kapcsoljon, egygyé kell, hogy tegyen, az a *nemzeti érzület*... Magyarok vagytok, e templom magyar templom, a magyar református egyháznak van *tulajdon joggal* átadva, hogy mint egyik elsőrendű magyar egyház: *a nemzeti érzületnek* legyen itt ápolója, vezére, felügyelője... Ez a szent tulajdon: *hitbizomány!* Ennek hírét, nevét, fényét, tekintélyét védeni, ápolni, fentartani mindnyájunknak hazafiai szent kötelességünk vallásbeli különbség nélkül. Az egész nemzet szeme reánk néz!... Az egész nemzet figyelmeztet:

„Fényes neved van már most is,
Fényes név a *magyar nevc*,
De te tedd még fényesebbé,
Hogy a nap sáppadjon bele. .
S boruljon le előtte mind,
A ki csak él e világon,
Mint a csengettyü szavára —
Hit beszéljen, ész meg álljon “

II.

Ha magyarok vagytok: példaadólág kell élni a többi nemzetiségek előtt...

Vallás, törvény és hazaszeretet: ez a szentháromság kell, hogy áthassa egész lényeteket, hogy mint a fát gyümölcséről: úgy magyar voltotokat ezekről bárki felismerhesse. . Vallás, törvény és hazaszeretet: ez kell, hogy lelkesítsen titeket a magános életben, a közpályán és társadalmi összeköttetéseitekben.

A magyar *mindig vallásos volt* és megvetette azt, a ki vallástalan

Annyira szerette Istenét, hogy azt sajátjának hitte: magyarok Istenének nevezte. Annak áldozott égbenyuló sziklák és üditő források tövében. Annak nevében kezdette csatáit, annak nevében szentelte áldomásait.

És hogy *a felvilágosult hitet szerette*: mutatja az, hogy mihelyt megismerte a keresztény vallást, azonnal elfogadta azt.

Később, a vallásujítás korában a nagy Luther, Kálvin és Dávid Ferencz hitesméit, mint az Isten újabb kijelentéseit: örömmel üdvözölte Nincs nemzet ezen a világon, ki a vallásért többet áldozott volna, mint a magyar. Évszázadokon keresztül védte a keresztény vallást az Izlám rettenetes támadásaival szemben. Aztán a Bethlenek, Bocskaiak, Rákócziak harczi a hitért és szabadságért: mind, miud arról tesznek bizonytságot, hogy *őseink vallásosak voltak...* Vallásosak és *türelmesek*. Itt, e bérczes hazában mondatott ki az a törvény: *mindenki azt a hitet kövesse, mely lelkiismeretével leginkobb megegyez*. Itt hangzott el az a szálló ige is: *a hit Isten ajándéka!*

Ha magyarok vagytok: *példaadók legyetek a vallásosságban*. Hajlékaitok legyen egy-egy templomts ti benne mind meg annyi áldozó pap... *Legyetek szent nép, királyi papság!* E romlott, anyagiasságot hajhászó korban őrizzéték meg kegyelettel őseitek vallásos buzgóságát. *Ugy fényljék a ti világosságotok a más nemzetiségek előtt, hogy látván a ti jó cselekedeteiteket discsíthessék a mennyei atyát!* Senki ne legyen közöttetek, a ki el ne mondhasza: *én és az én házam népe tiszteljük az Urat!*

III.

A vallásosság mellett *törvénszeretőknek is kell lennünk.*

Mikor őseink a messze Ázsiából e tejjel-mézszel folyó áldott szép hazába érkeztek, hogy Attila örökét birtokukba vegyék: *legelső dolguk volt törvényeket alkotni...* s mikor Pusztaszeren a törvényeket megalkották: megnyitották vérereiket és szent esküvással a nagy Isten nevére megesküdték, hogy a törvényeket megtartják és megtartatják s a *rendbontókat* kiirtják, mint a haza ellenségeit.

E törvényeken, mint valami erős sziklafalakon épült fel az új Magyarország! E törvényeket bővítették ki István, László, Könyves Kálmán és Szapolyai János idejében, Verbőczy az ő hármaskönyvében. És Magyarország fénye, neve, dicsősége bámulatot keltett az egész világon.

„Oh nagy volt hajdan a magyar!
Nagy volt hatalma, birtoka:
Magyar tenger vizében hunyt el
Észak, kelet, dél hulló csillaga ..“

Ezer esztendő százezer viharaival és villámaival zugott, cikázott keresztül szeretett hazánkon s hogy ezer év után is élünk és a mi szeretett hazánk ma is nagy és dicső, azt a jó Isten kegyelmén kívül annak hálálhatjuk, hogy *elődeink törvénszeretők voltak.* Törvény és rend *ma is* a társadalom fennállhatásának alapja. Törvény- és rendszeretőknek kell lennünk nekünk is, ha boldogulni akarunk.

Jaj az olyan társadalomnak, hol az erőszakosak a munkásság gyümölcsseit letaposhatják büntetlenül; a szorgalom gyümölcsseit a munkátlan tekergők jogtalanul felfalhatják; hol a békés polgárok éjjeli nyugalma a tivornyázók lármáikkal felzavarhatják; a rágalmazók a becsületesek jó hírnevét bemocskolhatják; szivbékéjét méltatlan bántalmakkal megkeseríthetik; az élelmes ravaszok az együgyű tudatlan jámborokat kizsákmányolhatják s hol az istenfélők hitét a hitetlenek kigunyolhatják, szóval: ott, a hol nincs törvény és rend, hol csak az erőszak és *durva nyers erő uralkodik...*

Jog, törvény és igazság vezessék azért szivünk érzését, kezeink minden igazságos munkáit társadalmi életünkben.

A mások tulajdona szent legyen előttünk s azt meg ne sértsük; mások vallását ne kissebbítsük; becsületét ne rágalmazzuk; nyugalma fel ne duljuk; békéjét ne háborítsuk és nemes törekvéseiben senkit se akadályozzunk.

Ez a társadalom rendje, joga, törvénye és igazsága, de ez

a Jézus vallása is: A mit akartok, hogy mások veletek cselekedjenek, ti is azt cselekedjétek másokkal.

Ez a jog, ez a törvény és ez az igazság kell, hogy megláttassék családi, egyházi és társadalmi életünkben...

IV.

Uj templomunk int továbbá hazaszeretetre. Ha a költő így kiáltott fel:

Szent hazaszeretet, mibe mártsam tollam,
Hogy dicső képedet hiven lerajzoljam
Oly dicsőn, oly hiven,
Hogy örök lakásra tégy szert valamennyi
Magyar kebelében?...

hát akkor én, az Ur erőtelen szolgája, hogy szóljak hozzátok, hogy a hazaszeretet soha ki ne haljon kebletekből?...

De tán nem is szükséges, hiszen a vallás, a törvény és a haza szerelme volt az, a miért kész volt feláldozni a multban mindent s a miért kész meghalni ma is minden becsületes magyar ember!

A hazaszeretet volt védpaizsa az őshazában: Dontő-Mogeriában. Ezt a szent szeretetet plántálták át az uj hazába s ez fennmaradhatásunknak megdönthetetlen fundamentuma.

Ez a hazaszeretet szülte azokat a világhírű hősöket, kiknél nagyobbakat a világtörténelem nem tud felmutatni. Ez lelkesítette őseinket csodadolgok véghezvitelére, melyeket ha olvasunk: álmélkodással telünk be ma is.

Melyiket említsem, melyiket nevezzem meg?

„Mintha nap volna mindenik,
Oly tündöklők e szellemek:
Tündöklők, mert hisz a dicsőség
Sugár mezébe öltözködtenek!...”

Melyik volt nagyobb a másiknál?

„Nem tudom én, melyik volt szebb,
Melyik dicsőbb, melyik nagyobb,
Csak áldom az lstenemet,
Hogy én igaz magyar vagyok!...”

És nemcsak a férfiak, hanem a magyar nők is kitüntek a hazaszeretemben. Ki ne hallotta volna közületek a vitéz egri nők hírét, a kik meghalt férjeik és kedveseik kezéből a fegyvert kiragadva, ellenségeiket, a törököt elűzték Egervár falai alól.

Hát Zrinyi Ilona, hát Szilágzi Erzsébeth hírét nem hal-

lottátok-é? Ugy tetszik, mintha lelkembe csengne Szilágyi Erzsébeth lángoló szava, melylyel gyermekét, a nagy Mátyás királyt hazaszeretetre tanítja:

„Ne legyek én többé anyád,
Ne is szeress engem soha;
Édes hazád most az anyád,
Én pedig csak egy mostoha.
Annak neve, annak képe
Álljon mindig szent oltárként
Szived, lelked közepébe.
És hogyha kell, halj meg érte,
Halj meg érte, én nem bánom,
ha a szívem megszakad is...“

Hát lehet-e anyának ennél szebben hazaszeretetre tanítani gyermekét.

Én nem csodálom, kedves atyámfiai, ha ezer esztendő eltelése után is ily életerős a mi nemzetünk, mert a mely nemzetnek ily dicső fiai és leányai vannak: az naponta újul ss erősebbé lesz a hazaszeretet által...

Ez a hazaszeretet lelkesítsen titeket is az új kor csatáira. Mert ne feledjétek, hogy most már más harcokat kell vívunk, mint őseinknek. Most a munkásság harca vár reánk. Ha őseink karddal kezeikben, hódolatra kényszerítették a világot: mi a békekéség fegyverével, a munka eszközével szálljunk versenyre az egész világgal.

Azé a jövődő, a ki a kultura és ipar versenyében győzedelmeskedik a másik felett.

Fel hát a szent magyar haza védelmére. Tartson velünk mindenki, a ki e hazában él, a ki magyar levegőt sziv, magyar kenyeret eszik. Mi mindenkit testvérnek tekintünk vallás- és nemzetkülönbség nélkül, a ki velünk együttérez, együtt cselekszik, együtt munkál. .

Munkára hát! — „Vívj, tégy, csatázz, kinek miként adák az Istenek: oltárai a hazának hadd füstölögjenek.“

Föl a szent háborúra! Hadd zakatoljanak a gyárak, gépek, fejsze, fűrész, kalapács, gyalu, eke, irótoll: meg ne szünjenek a munkában, míg közös magyar hazánkat még nagyobbá, boldogabbá és gazdagabbá nem teszszük közös erővel...

Csarnokainkat magyar hazánk fővárosában, a millenium alkalmával kitártuk az egész világ előtt. Meghívtuk az idegeket, kik rettegve látták egykori fegyvereinket: jöjjetek mint versenytársak, lássátok meg, hogy a magyar nemzet a békekéség fegyverét is szakértelemmel forgatja...

Oh e szent harczban, a békesség harczában még nagyobbaknak kell lennünk, mint őseink voltak a csatatérekén.

Abban kell, hogy kimutassuk a mi hazaszeretetünket, hogy ne legyen közöttünk senki tétlen, összedugott kezü. Munka, szorgalom, takarékoság, jog, igazság, isten és emberbaráti szeretettel párosulva: ez a valódi hazaszeretet.

A békesség szent harczára hív Jézus is: munkálkodjatok, míg nappal van, mert eljön az éjszaka, mikor senki se munkálkodhatik. Ime én példát hagytam, hogy a mint én cselekedtem, ti is aképpen cselekedjétek. Atyám, a munkát, melyet reám bíztaál — elvégeztem

A békesség szent harczára hív különösen e szent asztal által: nem adatott nektek szolgaságnak, hanem a szabadságnak lelke. Ne legyetek rabszolgái a bűnnek. És ha megfáradtatok az élet harczában: jöjjetek én hozzám mindnyájan és én megnyugtatlak titeket. E hely nem egyéb, mint az Isten háza és a mennyország kapuja. Itt van az eget érő lajtorja, melyen isten angyalai föl és le járnak. Nem halljátok-e az angyalok magasztos himnussát: dicsőség a magosságos mennyben Istennek, békesség e földön s az emberekhez jó akarat. . . .

Ezekkel az eszmékkal, ezekkel a gondolatokkal óhajtottam szép templomunkat a közhasználatnak átadni. Utolsó szavam, ez alkalommal, a költő szava hozzátok:

„Oh nemzet, nemzet eszmély,
Becsüld meg tenmagad.
Gyilkold le szolgál vágyad,
Mely külföldhöz ragad.
Járj egyesült erővel,
Tégy egy szent fogadást:
Hazádnak Istenén kül
Nem fogsz imádni mást.
Te népek oczeánján
Hullámtól vert sziget,
Kit mint elsülyedendőt
Ezer jós emleget:
Mutasd meg a világnak,
Hogy még erőd szilárd,
Hogy ezredes fokodnak
Új ezredév nem árt.“

Amen

Rédiger Géza,
szabédi unitárius lelkész.

Nők világa.

Válasz „Egy városi nő“-nek.

I.

Én együtt örvendek a kedves szerkesztő urral, hogy a székely leányok szolgálati ügye felszínre került, annál is inkább, mivel régi vágyam, hogy e tárgyban elmondhassam azt hiszem nemcsak saját, hanem az egész vidék véleményét és panaszát.

Mi is régen gondolkozunk azon, hogy tehetnénk valamit a mi székely leányainkért, miképen tarthatnók itthon, a hol születtek, növekedtek és a hová utoljára mindnyájan visszakerülnek, mert igaz, hogy nagy részüket a szegénység elűzi családjá köréből, de nem haziról, nem megyéjéből, hazájából.

Elhiszik, hogy a cselédtartásra szorult vidéki családok $\frac{2}{3}$ része ma is cseléd nélkül van? Akkor, mikor egyes nagyobb városokban nem fogadják be, sőt kényszerutlevéllel küldik Romániából haza a lányokat, mert nem tudnak helyet, kenyeret adni, feleslegesek. Kénytelenek vagyunk lemondani a gazdálkodásról, összébb vonni háztartásunkat cselédhiány miatt; pang vidéken a társadalmi élet; egyletek alakulnak, de nem működnek; a vidéki nő keze durva, mozdulata nehézkes, ruházata nem mindig megfelelő állásának és a divatnak; nem olvas, zenével, kézimunkával nem foglalkozik, szóval elmarad a világtól; miért? Mert nincs cseléd. Tény, hogy a gazdasági és társadalmi élet válságát nagyrésztben a rossz cselédviszonyok idézték elő.

És miért rosszak a cselédviszonyok az utóbbi időben? Mert alig pár évtizede van így. Kik az okai? A vasut és a városinők, azok, a kik sajnálják, hogy 20—30 frtéért egész évig szolgáljon a szegény cselédleány s természetesen durva munkát is végezzen.

Itt a baj; azért van a nép között a nagy nyomor; azért megy tönkre a kisgazda; azért czifra és fájdalom, romlásnak indult a hajdan egyszerűen ruházkodó, feddhetetlen jellemű és életű székely lány. A míg a vasuton oly könnyen nem utazhatott, beszélgett a falujában papnéhoz, tanítónéhoz, a többi uri családhoz, kevés bérre, mert a béradó is kevésből fizette, megmaradt családjá, ismerősei közt és a mi fő, olyan munkakörben, a melyben élni-halni kell neki. Ha egy-kettő ráadta magát a közeli városi szolgálatra, azt sirva bocsátották el; a ki más megyébe ment, vagy éppen más országba, azt örökre elveszítettnek tekintették. De kiépült a vasut, megnyílt a nagy világ. Az előbb félve

elmentek hazajöttek uri ruhában, első időben még megtakarított pénzzel is, elmesélték a városi fényt, könnyű szolgálatot, nagy bért; de elhallgatták, hogy ott is van szegénység, nyomor; elhallgatták, mennyi kísértésnek, csábításnak vannak kitéve. Többen és többen mentek, mind távolabb, míg ma mind elmennek; mi meg itt vagyunk segítség nélkül, a csattogó hidegben magunknak kell végezni a legdurvább munkát és irigykedünk még azokra is, a kik a honn maradt salakból bár, de kapnak egyet és nyomorkodnak vele

De szivesen nyitanók meg mindnyájan házunkat a tanulni akarók előtt, nem ingyen, de magas bér mellett, családagnak tekintenők egy-egy jó lányt, szeretve oktatnók, de -- Diogénes lámpájával sem kapunk, mind városra megy.

E tárgy oly fontos és közérdekű, hogy azt hiszem, sokan fognak még hozzászólni. Szépen kérem a kedves szerkesztő urat, engedjen nekem helyet a »Nők világa«-ban, hogy véleményemet elmondjam, pár eset elbeszélésével rámutassak ez állapotok következményeire és végül megtegyem javaslatomat.

Ibolyka.

Egyikünknek sincs sok békessége!

Isten nem engedi, hogy a gonosz békében legyen és a gonosz nem engedi, hogy az igaz békében legyen.

Herford Brooke.

Emlékezés Dávid Ferenczre.*

Szép tagja lenni egy családnak, melyben az erény otthon lakozik; szép, tagja lenni egy nemzetnek, mely nagyságát magas szellemi erejének s tiszta fajtulajdonainak köszöni; — de legszebb, tagja, méltó tagja lenni a tiszta hitben és szeretetben egyesült nyájnak, melynek olyan főpásztora volt, mint Dávid Ferencz; — de legnemesebb és legdicsebb hivatás élő valósággá tenni az ő erkölctanát és nagy hitét

Nézzünk körül s ha lesújt a szörnyü való, hogy mily messze állunk az eszménytől a társadalomban; ha megdöbrent az ezernyi elmélet, mely gúnykacajjal tagadja a vallás igazságait, az emberi természet elméledési képességét; ha elámultan látjuk nagy szellemek vakmerő állításait, hogy „vége az embernek, ha altruistává lesz“; s ha mindezek után kiformalódik lelkünkben az erős akarat erőre emelni a hitéletet s fogadást

* A D. F.-E. ifjusági köre Dávid Ferencz-ünnepélyén 1900. nov. 15-én tartott felolvasásból.

tesziük magunkban az excelsiorra: — ne feledjük el, hogy a hit felvirágzása csak a békességes szeretet tényeinek lehet jutalma s hogy a munkához törhetlen erély, hegyeket mozgató hit s a mindent szebb tényben ragyogtató eszményiség kíván-
tatik, a melyeket Dávid Ferencz életében láttunk s a melyek őt azok közé vitték, kiknek a jövőndő kor megadta jutalmát,
— a halhatatlanságot.

Pálfi József.

Órállás.

Hogy mennyire szükségessé teszik a körülmények a protes-
tánsoknak s különösen nekünk unitáriusoknak ujabban a hitünk
mellett levő törhetlen és lankadatlan órállást, azt teljeslegesen itt
bizonyítgatnunk. Csak egy esetet akarok elmondani, illusztrálására
annak, hogy az unitárius vallás mellett levő órálláson, mint kö-
sziklán, hajótörést szenvedett egy katolikus pap hódítási vágya.
Az eset a következő:

Egy unitárius fiatal ember beleszeret egy katolikus leányba,
Az esküvő napja ki volt tűzve. Elintézik dolgukat a kis város
polgármesterénél mint anyakönyvvezetőnél s a leány, mint jó
katolikus, bejelenti házasságát papjánál, a főesperes urnál. A fő-
esperes ur, mint ez 1897. év óta náluk szokásban van, azonnal
előadja, hogy az ilyen vegyes házasságot az Ur csak úgy áldja
meg, ha a születendő gyermekek mind az egyedül idvezítő kath.
vallásban neveltetnek, az oltárnál is csak e feltétel mellett esket-
heti össze. Szóval reversalist kért, hogy magyarul fejezzem ki
magam. A férfi, nem gondolva a következményekkel, nem akarván
a menyasszonya családjával esetleg kellemetlen helyzetbe keveredni,
mint udvarias fiatalember a pillanat hatása alatt aláírta két eredeti
hiteles példányban, tanukkal megerősítve.

A vőlegény családjá erős unitárius család. A család tudó-
mást vett az esetről s két férfitagja, a vőlegényt maguk mellé
véve, a körülményekkel teljesen leszámolva, hárman elutaztak a
menyasszony lakhelyére 1901. január 20-án. A menyasszony csa-
ládjával s ő vele megértettük, — egyik tag e sorok írója volt —
hogy a mit tettek, az nem volt helyes, hogy ez a reversalis bele-
nyúl családi életünk, hagyományaink, hitünk szentélyébe, onnan
legföltettebb kincsünket: hitünket igyekszik elragadni. Nem adjuk
beleegyezésünket ebbe a szemérmetlen egyezségbe, mely a meny-
asszony ideális lelkiületéről durva kezekkel tépi le azt a fátyolt,
mely symboluma az anyának és hitvesnek. Mi boldogságot és
harmoniót akartunk nemcsak az ifju pár között, hanem azok
családjai között is. Erre pedig egyedüli megoldási eszköz a rever-
salis visszavonása volt.

Felmentünk az anyakönyvvezető polgármesterhelyetteshez, az ifjak, mi ketten s a leány apja. Ott kinyilatkoztatták, hogy az ekkor meg ekkor tett nyilatkozatukat, megfontolva a körülményeket, visszavonják, hogy maradjon minden a törvény szellemében, t. i. a születendő gyerekek közül a fiuk az apa — unitárius, a leányok az anya — katolikus vallását kövessék. Nyilatkozatuk jegyzőkönyvre vétetett, hitelesen aláírták s ezzel meg volt semmisítve a reversalis. Miután pedig a főesperesnél is állították ki efélét, ennek visszavonásául a háznál készítettünk egy hasonló hiteles nyilatkozatot s azt elküldöttük a főespereshez. Megelőzőleg azonban elmentem a vőlegénnyel a főespereshez s előadtuk a reversalis visszavonására szolgáló okokat. Együttal a család kívánságához képest felkértem, hogy az ifjakat eskesse meg a kath templomban. És itt szerettem volna, ha valaha igen, hogy theologus legyek bár addig a másfél óráig, a míg nála hitünkéről vallást tettünk; hogy birjak azzal az ékeesszóval, a mi főpásztorunknak és annyi jelesünknek tulajdona. De így is, hitem szerint, nem lettünk vesztesek. A »báránkyáit«^o őrző pástor édes szavával hivogatta a *megtérés* felé azokat az ártatlan kisdedeket, a kikről rendelkezni nincs joga, a kik még az Isten kezében vannak. Hosszadalmas lenne leírni azt a vitát, mely köztünk lefolyt. Azt nem mondom, hogy én érveimmel, hitemmel, lelkiismeretem meggyőződésével meggyőztem volna a főesperes urat, de azt határozottan állítom, hogy ő minket egyetlen szavával is nemhogy meggyőzött volna, de megadni sem tudott. A mi órállásunkon megtörtént szándéka s a színméznak látszó édes mérget nem vettük be.

Megbotránkoztam, a mikor a dolgot megtudtam és föl vagyok háborodva most, a mikor győztes vagyok, mert most már tudom, milyen szörnyű hajsza foly a hit, a meggyőződés és a családi béke ellen. Az ilyen vakbuzgóság, a mely nem tiszteli a mások hitét, s a mellett nem tiszteli a női szemérmet, bennem undort kelt és óva intem minden unitárius hitbeli atyámfíát, álljon őrt az ifjak körül.

Órködjetek hitünk szolgálói és szent vallásunk követői, hasonló körülmények között álljatok őrt, hogy azok közül, kiket az Ur reánk bizott, hitetlenül senki el ne vesszen!

—i r.

Kérdések.

1., Mit kellene tenniök az unitárius egyház tagjainak, hogy az unitárius eszmék a haza határain belől általánosan ismertté legyenek?

2., Mi módon lehetne a hazában elszórtan élő unitárius hiveket az egyház kötelékében megtartani?

3., Miképpen lehetne az unitárius székely hivekkel az unitárius kiadványok olvasását legcélszerűbben megkedveltetni?

4., Az új száz kezdetén mik a legfontosabb teendőink?

E kérdéseket az Unitárius Közlöny olvasóihoz intézzük. Azokat, a kik elolvassák, kivétel nélkül mind arra kérjük, írják meg feleletüket egy levelező-lapra és küldjék be szerkesztőségünkhöz. Fáradságnak nem nagy, költségnek csekély, tehát joggal reméljük, hogy az új száz kezdetén fölvetett és fönálló kérdéseket minden gondolkozó emberünk megfontolja, nézetét elmondja.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Újévi tisztelgések.** A politikai világban sokat várnak az újévi tisztelgésektől. Az egyházi életben a tisztelgésnek főleg ethikai jelentősége van. A központban lakó férfiak szívesen jelennek meg egyházi vezérüknél a püspöknél, a ki mindig szíves örömmel fogadja a főtisztelendő asszonynyal együtt. Az 1901. év első napján a Nagy Lajos egyh. főjegyző vezetése alatt megjelentek: Albert Dénes, Árkosi Lajos, Ambrus Gergely, Boros György, Csifó Salamon, dr. Gál Kelemen, Gálfi Lőrincz, Gyöngyössi Béla, Hidegh Mihály, Iszlai Márton, Kovács János, Lassel M., Márkos Albert, Mikó Imre, Mózes András, Nagy György, Nagy Gyula, dr. Nyiredi Géza, Pálfi Márton, Péterfi Dénes, Vécsey Sámuel, dr. Veress Vilmos és Zsákó István. Nagy Lajos főjegyző üdvözölte a főpásztort. Rámutatott a mult évszáz nagy haladására. A főt. püspök ur körültekintő, nagyszabású beszédben válaszolt. Megköszönte az iránta tanúsított figyelmet és kérte az egyházhhoz s annak intézményeihez való ragaszkodást, buzgóságot. Ezután a tanárok fölkeresték a főiskola működő gondnokait: Fekete Gábort és Kozma Ferenczet.

— **A hittani intézetről.** Nagy Lajos főjegyző ur újévi üdvözlőjében a hittani intézet szükségére is rámutatott s hangsúlyozta, hogy tovább kell fejleszteni. Többen örvendettek, hogy a főjegyző figyelme kiterjedt erre a fontos, de még eddig figyelembe nem vett intézetre is.

— **Az amerikai unitárius Társulat elnöke Ferencz József unitárius püspöklőz.** Boston, 1900. decz. 15. Kedves Ferencz püspök ur! Nagy örömmre esik értésére adnom, hogy Társulatunk igazgató-tanácsa decemberi gyűlésében a következő határozatot hozta: „Az amerikai unitáriusoknak a magyarországi unitárius ügy iránti rokonszenves érdeklődése kifejezéséül 200 dollár megszavaztatik azzal, hogy fordíttassék a budapesti unitárius egyház segélyezésére.“

Nagy öröm nekünk, hogy szerzetünket és jóakaratusunkat így bizonyíthatjuk be és hogy egy csekély mértékben segídezhetünk abban a hasznos és gyümölcsöző munkában, a melyet önök és hiveik végeznek. A Boros tanár megnyerő egyénisége kellemes és lelkesítő emlékül marad közöttünk s óhajtjuk, hogy mindinkább közelebbi és rokonszenvesebb viszonyba jussunk magyar testvéreinkkel.

Szivélyes üdvözléssel híve

Eliot A. Samuel.

— **Az unitárius főiskola megnyitása** szeptember hó első felében meglesz. Nagy esemény lesz nemcsak az unitárius egyház kebelében, hanem az erdélyi részekben is. Az unitárius collegium 350 éven keresztül terjesztette a

világosságot az egész országban. Jeles tudósok, nagynevű írók vezették. Kolozsvárnak hosszú időn keresztül ez volt egyetlen felsőbb tanintézete, így hát Kolozsvár város polgársága már csak ezért is nagy érdeklődéssel nézhet az új épültre. Ma is egyharmadrésze a tanulóknak nem unitárius. Tehát a megnyitási ünnepre együttes lelkesedéssel kell készülnünk. Különösen az unitáriusok és azok, a kik itt végeztek, meg kell, hogy ragadják ezt az alkalmat. Tar tson mindenik osztály találko zót, eltekintve attól, hogy a rendes találkozója mikor volt. A régi főiskola roskadozó falaitól búcsút kell venni. Ugy tudjuk, hogy a 40-es évek elején végzetek közül is élnek még egynehányan. Mily megható, mily lelkesítő volna, ha 50 osztály élő tagjai egy seregbe összegyűlve, megfelelő ünnepségek után végső búcsút mondanának a roskadozó falaknak és bevonulnának a díszes új épületbe s azt üdvözölné közösen választott szónokuk. Apák, fiuk és unokák találko zása lenne ez és mennyire méltó az új százhoz!

— **Az új főiskola neve.** Rohamosan közeleg 1901. szeptember 1-ső napja, midőn az új unitárius főiskola épülete a közhasználatnak átadandó lesz. A munkát gyorsan halad előre, most természetesen az irodákban és a műhelyekben. Az új főiskolának új neve lesz: *Unitárius Kollégium*.

— **Huszedik százévi unitárius ünnepségek Londonban.** A Britt és külföldi unitárius társulat nagyszabásu ünnepélyt fog rendezni 1901. évi május 25—31. napjain. Az előzetes tervszerint a vasárnapi iskola ünnepélyei lesznek vasárnap. Hétfőn London nevezetességei megtekintése, kedden a vasárnapi iskola évi gyűlései. Délután a különböző társulatok önálló gyűlései. Este a nemzetközi unitárius konferencia tagjai által közösen vezetett istentisztelet. Ez alkalommal egy országos énekkar fog közreműködni, szervezve az összes énekkarokból. Szerdán a Britt és külföldi unitárius társulat évi gyűlése. Este az elnök fogadja a vendégeket. Csütörtökön és pénteken a nemzetközi unitárius konferencia gyűlései, számos felolvasás és beszéd. Igen érdekesnek ígérkezik a pénteki gyűlés, melyen a külföldi követek beszédet fognak mondani országaik vallásos helyzetéről. Lapunk szerkesztőjének feladata ez: a szabadelvű vallás helyzete Magyarországon.

— **Angolok az új főiskola megnyitásán.** Az angol unitáriusok már megkezdették az előkészületeket az új főiskola megnyitásán való megjelenésre. Tagart kisasszony már levelet intézett Fangh Erzsébeth kisasszonyhoz. Tájéko zást akar szerezni, hogy a társaságot a szerint szervezze. Ha a megnyitás szeptember első napjaiban meglesz, számíthatunk arra, hogy 50—60 angol férfi és nő meg fog jelenni. Ez rendkívüli esemény lesz Kolozsvárt és az erdélyi részekben is, hol a nevezetes helyeket meg fogják látogatni.

— **Perédi József tanár.** Nagyon leverő hirt kell köztudomásra hoznunk: Perédi József fiatal derék tanár nyugalomba vonul, mert betegsége annyira fokozódott, hogy a nagy-szebeni elmeógyintézetbe vitetett. Mélyen fájlalja ezt a veszteséget az unitárius főiskola tanári kara, mert derék jó kartárs, kitűnő tanár volt; az ifjuság is, mert jeles tanár s humanus ember volt.

— **Barabás József,** már néhai feledhetlen férjemnek, székely-kereszturi gymnasiumi tanárnak 1900. decz. 6-án történt halála alkalmából a kolozsvári és székely-kereszturi tanári kar, valamint a székely-kereszturi gymnasiumi ifjuság által ravatalára tétetett gyászkoszoru-k, az engemet szomorú özvegységre és gyermekeimet atya nélküli siralmas árvaságra juttatott pótolhatlan veszteség feletti mély fájdalunkra jóleső enyhületet hoztak, mert azokban kifejezve láttuk szeretett pályatársai részéről az ő lankadatlan és még utolsó perczeiben is kitartó buzgalommal végzett tevékenységének méltánylását és kedves tanítványainak ragaszkodó szeretetét.

Midőn ezen megnyugtató és vigasztaló részvétért a kolozsvári főiskolai Tekintetes tanári karnak és annak részvétét személyesen kifejezni a zord idő

daczára is megjelent Kovács János tanár urnak, a székely-kereszturi gymnasiumi tanári karnak és annak részvétét kifejezett Sándor János igazgató-tanár urnak, valamint a székely-kereszturi gymnasiumi ifjuságnak és annak részvétét kifejezni megbízott Nagy Lajos ötödik osztályu növendéknek hálás köszönetünket nyilváníttuk: szívünk által sugallott, el nem mulasztható kedves kötelességünket teljesítjük.

Sz. Keresztur, 1901. január 12.

Özv. Barabás Józsefné
sz. Karácson Vilma
és gyermekei.

— **Unitárius tanulók ev. ref. gymnasiumokban.** A mult tanévi értesítők szerint Marosvásárhelyen 13, Nagy-Enyeden 13, Sepsí-Szt.-Györgyön 14, Szászvároson 4, Székely-Udvarhelyen 18, Zilahon 3. Összesen 65 unitárius ifju, tehát több egy gymnasiumi osztálynál. A hat gymnasium közül a marosvásárhelyi, székely-udvarhelyi és sepsí-szt.-györgyiben van gondoskodva és a lelkeszek közelsége miatt lehetséges is ifjaink gondos oktatása és megtartása az egyháznak, de a többiben vajmi csekély biztosítóknk van és lehet ifju hiveink megtartására és nevelésére.

— **Statisztika.** Az 1899. év statisztikája érdekes adatokat tartalmaz:

Felekezetnélkülivé lett 1899-ben 1361 egyén, 1159-czel kevesebb, mint a megelőző évben és 3574-gyel kevesebb, mint 1897-ben. Visszatértek korábbi felekezetükbe vagy valamely más bevett vallás kötelékébe 210-en, 37-tel többen, mint 1898-ban és 134-gyel többen, mint 1897-ben. A felekezetekből való kilépések tehát évről-évre csökkenést, a visszatérések pedig emelkedést mutatnak. A reformátusok közül 452-en (az összes kilépetteknek 33·21%-a) lettek felekezeten kívüliek. Majdnem ugyanennyien, 446-an (32·77%) léptek ki a görög keleti egyházból. Római katolikusok 214, ágostai hitv. evangélikusok 202, a görög katolikusok közül csak 29, az unitáriusok közül 2 és az izraeliták közül 16 lépett ki felekezeti kötelékéből és lett felekezeten kívülé. Ez utóbbi 3 felekezet körében általában a legkritikábbak a felekezetből való kilépések.

A keresztelés. 1899. évben a római katolikusoknál 99·0, a görög katolikusoknál 97·7, a görög keletieknél 97·4, az ágostai hitv. evangélikusoknál 94·3 és az unitáriusoknál 88·3%-ára rugott a keresztelések száma. Ez a csekély szám azt mutatja, hogy sok unitárius szülő nagyon távol van a papjától, nem veheti igénybe a keresztelés áldását.

A házasságok megáldása. A tisztán egy felekezetieknek egymással kötött házasságainál, az unitáriusok és az izraeliták kivételével, a házasságoknak 93·3 – 95 1%-a részesült egyházi áldásban is. Az izraelitáknál ez az arányszám, mely az előző évben is csak 67% volt, 64%-ra csökkent, de ugy a csökkenést, valamint általában az alacsony arányszámot is valószínűleg az a körülmény magyarázza, hogy az izraelitáknál igen sok helyen beszüntették az egyházi anyakönyvek vezetését s így a tényleg megkötött egyházi házasságok egy része a statisztikai kimutatásban nem szerepel. Az unitáriusoknál ellenben az egyházi házasságok száma valami csekélyvel még nagyobb volt, mint a polgári házasságokké, a mi csak abban lelheti magyarázatát, hogy az unitárius házassulók között a megelőző év vége felé kötött házasságoknak egy részére nézve az 1899. évre maradt a házasságnak egyházi megáldása.

Az áttérések folytán az 1899. évben a római katolikusoknak 1701 nyereségük volt, jóval több, mint bármelyik megelőző évben, gyarapodtak az unitáriusok 124-gyel, ellenben megfogyatkoztak az ev. reformátusok (814-gyél), az ágostai hitv. evangélikusok (313), az izraeliták (303), a görög katolikusok (252), a görög keletiek (125) és egyéb vallásuak (13-mal). Ezek a számok nagyon sokat mondanak azoknak, a kik olvasni tudnak. Föltűnő, hogy a róm. kath. és unitárius, tehát a két legtávolabb álló egyház gyarapodott. Az elsőt nagyon könnyű megérteni, mert erőszakos módon térít minden téren. Az unitárius egyház szaporodása nyereség, mert a ki ide jó, azt meggyőződés vezet.

— **A Sárospataki Lapokból** szószerint vesszük át a következő cikket: „Ultramontán türelmesség. Mostanában minduntalan emlegetik az ultramontánok azt, hogy a protestánsok a megtestesült türelmetlenség, a mire nézve felhozzák, hogy mi a r. kath. autonómiát sem akarjuk (persze, hogy nem azt, a melyet ők akarnak, t. i., hogy a r. kath. egyház s abban az ultramontánizmus legyen a magyar állam!), — aztán meg, hogy például Németországon a jezsuitákat nem akarják a protestánsok megtérni (persze, hogy nem, mert a szabadság és türelem ellenségeinek szabadság és türelem soha sem adható!) stb. stb. Természetesen ez mind csak ultramontán fegyver, hamisság és semmi más! De az nem hamisság, a mit mi szoktunk fel-felhozni, mint bizonyosságot az ultramontán türelmességről, — mert például most csak egy ilyes esetet említettünk fel: Budapesten az „Alkotmány“ szerkesztőségében csak r. kath. embernek van helye, kivéve természetesen báró Kaas Ivort. Hogy ez így van: igazolja Jakab Miklós hírlapíró, a kinek sajtópöre volt tárgyalandó 1901. január 15-én s a ki az elnök kérdésére: minő vallásu, — ezt a feleletet sdta: unitárius. Az elnök szemére vetette Jakab Miklósnak, hogy a vizsgálóbíró előtt r. kath.-nak vallotta magát, — hát vajjon áttérés történt-e azóta? ... És Jakab Miklós ezt a választ adta: „Mindig unitárius voltam, — a vizsgálóbíró előtt való kihallgatáskor azonban még tagja voltam az Alkotmány szerkesztőségének, azért kénytelen voltam r. katolikusknak vallani magamat“ ... Ki tagadhatja ezt el?“ Gyönyörű állapotok!

— **A laborfalvi unitárius önképző dalkör saját pénztára javára** 1900. decz. 29-én színi előadással egybekötött táncszivalmat rendezett, melynek tiszta jövedelme 45 korona. Előadatott a „Peleskei nótárius“.

— **A laborfalvi áll. iskola helyisége** állítólag kéménytűz következtében 1901. január 4-én reggel teljesen leégett. Az iskolai szerek és a tanító javai megmentettek.

— **Nyilvános köszönet.** Kimondhatatlan örömet érzek, hogy szeretett új hiveim és jóakaróim alkalmat nyújtottak nékem e helyen is nyilvánosságra hoznom a laborfalvi unitárius egyház lelkesi állásába való belépésem emlékeztetésé tételeit, mert ezzel bizonyosságát látom annak, hogy nem pusztaban elhangzó szavak valának, melyeket hirdettem, midőn felmutattam a nagy szükségét, melyben egyházunk szenved. Meg is nyilatkoztak a kegyes szívek, jó cselekedetekben mutatták meg, miképpen kell áldozatot tenni az ur oltárára; mely áldozattételek a lelkesi lakás rendbehozatalára a következők: Özv. Barabás Andrásné, nevelt leánya Göncz Ágnes és férje Óvári Károly együttesen 15 ezer cserepet 270 kor. értékben, Varga András 1 szekér cserefa 20 kor. ért., ugyanő a meggyegondnok által ígérendő összeg 10%-a 20 kor., Berde Mihály és neje alapítványul 200 kor., Zsigmond András és neje alapítványul 100 kor. (Folyt. köv.)

— **Tűzvész által sujtott nyárádszentmártoni unitárius egyházközség** és lelkesze számára eddig befolyt adományok:

1. **R a v á b ó l:** egyházközség 10 kor., Végh Mihály lelkész 4 kor., József Mihály tanító 1 kor., Vaska Ilona tanítónő 2 kor., Izsák Ábel gondnok 1 kor., Kecskés Izsák 1 kor., Hankó Dénes 1 kor., ifj. Izsák Mózes 40 fill., id. Kedei Pál 40 fill., Imre Izsák Dániel 30 fill., Nagy Dániel 40 fill.; együtt 21 k. 50 f.

2. **K i s - S o l y m o s b ó l:** Nagy Sándor lelkész 5 kor.

3. **K o l o z s v á r r ó l:** Bedő Dániel 5 kor., Ferencz József 20 kor., Gálfi Lőrincz 2 kor.

4. **D e é s r ő l:** Ifj. Szénási Ferenczné 5 kor.

5. **T o r d á r ó l:** Nagy Balázs 2 kor., Derzsi Károly 4 kor.

6. **N á z m á n f a l v á r ó l:** Özv. Nagy Zsigmondné 4 kor.

7. **V a r g y a s r ó l:** egyházközség 6 kor. 68 fill., Kisgyörgy Sándor lelkész 4 kor.; együtt 10 kor. 68 fillér. — I-só közlemény összege 79 kor. 18 fillér.

Maros-Vásárhelyt, 1901. január hó 16-án.

K e l e m e n A l b e r t s. k.,
esperes.

— **A nagy-ajtai unitárius új paplak és gazdasági épületek építésére önkéntesen adományoztak:** Kelemen Lajos felügy. gondnok, Varga Dénes, Ajtay János, Herman Károly (ev. ref.), Kisgyörgy Sándor esperes 2 2 kor., Kisgyörgy Áron 8 kor., Zoltán György, Benedek Gyula 2—2 kor., Benedek János (ev. ref.) 3 kor., Dévay Antal (r. kath.) 4 kor., Zathureczky József (ev. ref.) 10 kor., Pálfi Elek (ev. ref.), Czell Ignác (ev. ref. lelkész), Betegh Lajos (r. kath.), Szabó István (ev. ref.) 2—2 kor., dr. Benedek Zoltán (ev. ref.) 4 kor., dr. Bene István (ev. ref.) 2 kor., Bíró József (ev. ref.) 6 kor., Gáspár József (r. kath.) 2 kor. (Folyt. köv.)

— **H.-Karácsonfalvi templomunk belseje rendezésére adakoztak:** Özv. Kovács Dénesné, Toth Józsefné 70—70 fillért, H. Béla Józsefné, Tóth Mózesné, Béla Jakabné, Szabó Mózesné, Kásás Mária 60—60 fill., ifj. Mátyas Ferenczné, Tikosi Mihályné, Nóda Peterné, Szilágyi Istvánné 50—50 fill. (Folyt. köv.)

— **Köszönet nyilvánítás.** Alsó-siménfalvi Istvánfy Domokos és neje Benedekfy Lina meghatóan szép jelét adták áldozatkészségüknek és szülői mély szeretetüknek, midőn egyetlen 19 éves korában megboldogult, felejthetetlen fióknak emlékére gyönyörűen aranyozott, magas fedővel ellátott, művészies kivitelű valódi ezüst urvacsorai kelyhet ajándékoztak 83 kor. 60 fill. értékben, ilyen felirással: „Istvánfy Dénes emlékére az a.-siménfalvi unitárius egyháznak a ifjuság számára: a szülők. 1900.“ Midőn egyházm és a magam nevében hálás köszönetet nyilvánított a szives adakozoknak, teljes szivemből kívánom, hogy ezen nagyjelentőségű áldozatokban találjanak lelki vigaszt és szívbeli megnyugvást; érezzék, hogy a szeretet a koporsónál is erősebb. „Ti pedig a jötetemenyről el ne feledkeztek: mert ilyen áldozatokban gyönyörködik az Isten.“ Zs. 13. r. 16. v. Alsó-Siménfalván. 1900. decz. 16.

Varga Dénes unitár. lelkész.

— **Kide.** 1900. december 27-én Szász Ferencz egyházi főgondnok és Bartha Pál bádoki állami tanító közreműködésével zártkörű tánczvigalmat rendeztünk a templom kijávitására, a mi nagyon jól sikerült, felül fizettek H. Veress Károly 10 kor., Páljános Zsigmond 10 kor., Nagy Lajos 40 fill., Nyárády Lajos 1 kor., Bitay Béla 2 korona, Jónás Bálint 5 korona, Császár Samu 5 korona, Szigethi Margit 2 korona, tiszta jövedelem volt 97 korona 30 fillér. Továbbá Szász Ferencz főgondnok a mult évben is az Ur asztalára kenyeret és bort adott és a templomhoz s a papiházhoz vásárolt csatornák beszerzéséhez hozzá járult 3 kor., Bíró András 1 kor., Fülöp Mózes 1 koronával. Fogadják hálás köszönetünk, ugy a közreműködésért, mint a szives felülfizetésért, egyházunk nevébe Fülöp Mózes lelkész, Bíró András gondnok.

— **Halálozás.** Özv. Darkó Sándorné Asztalos Katalin meghalt 1901. jan. 9-én 66 éves korában 2 évi özvegyseg után. Nepes család gyászolja.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Házi Estélyünk Kolozsvárt márczius 9-én a New-Yorkban fog tartatni. A rendező-bizottság már megkezdette működését. Ezen az estélyen a D. F.-E. ifjusági körének igen kiváló szerepe fog lenni. Az estély védnökeivé fölkérettek: br. Bánffy Ferenczné, gr. Bethlen Gézáné, dr. Chester Frank Dyer budapesti amerikai konzul, Fekete Gábor kir. táblai elnök, Fekete Gáborné, Ferencz József püspök, Ferencz Józsefné, Haller Rezsóné, br. Petrichevich Horváth Gáborné, br. Petrichevich Horváth Kálmán egyh. főgondnok, br. Kemény Gézáné, Szigethy Miklós nyug. honv. ezredes, Szigethy Miklósné.

Ünnepségek a XX száz kezdetén. A Dávid Ferencz-egylet fiókjai ünnepélyes közgyűlésekre készülnek az uj száz kezdete alkalmából. Eddigi értesülésünk szerint a felsőfehéri kör fogja az első gyűlést tartani.

A gyűlések istentisztelettel és alkalmi felolvasással lesznek összekötve. A szónoknak kiváló alkalmuk lesz előre tekinteni és megrajzolni a képét a jövőnek s abban a hívő embernek, mert az ember hinni fog ezután is Istenben, hinni fog az emberi lélek tökéletesedésében, az emberi erkölcsök javíthatóságában. A szónoknak nem is kell nagy prófétai látás, hogy megmondhassa, mit vár a jövőben a vezetőktől és a követőktől. A felolvasó előadhatja a múlt száz tanulságait. — Az új száz kezdetén új erő, új buzgóság szállja meg mindenki lelkét, hogy gondolon és tegyen valami szépet, jót és maradandót. Most reggel van, most pihent az erő és megvan a munkakedv!

Az udvarhelyi fiókegyelet Vargyason fogja tartani ünnepélyes közgyűlését valószínűleg márcziusban. Ezen a gyűlésen az egyleti titkár is részt fog venni.

Új tagok. Az új évet buzgósággal és jó sikerrel kezdték meg né-mely egyleti tagok, a mennyiben sziveskedtek új tagokat gyűjteni. Az 1901. évvel beléptek: ifj. Deák Mózes H.-Ujfalu, Máté Lajosné, Bartha József, özv. Máthé Sándorné, ifj. Gedő Zsigmond, Olvasókör H.-Karácsonfalva, (gyűjtő Pál Ferenczi), Biró Izsák Segesvár (gy. Bedő Sándor), Comanescu Sándorné (gy. Zsakó Istvánné), Mezei Sándor, Mezei Domokos Alsó-Tömös, Keresztély Mózes Kolozsvár, Pálffy György Tarcsafalva, (jelentkeztek) Hackmüller József, László József Sz.-Keresztur, (gy. Pap Mózes), Szávrej Gyula, Borbély István Balázsfalva (gy. Imreh József), Demény Endre M.-Ludas, Pálffy Mór Ny.-Szereda, özv. Miklós Józsefné Teke, Cseh Kálmán Nagy-Kőrös, özv. Kozma Ferenczné Bpest (jel.), Baksay József, Dr. Boér Kálmán, Móricz Károly Nagy-Ilonda, Horváth László Galgó, Kádár Ferencz Blenkemező, (gy. Bardócz László). A többi tagok is tegyenek hasonlóan. Ne sajnáljanak egy-két szót ismerőseik körében.

Az egylet pénztárába 1900. decz. 27 től 1901. jan. 24-ig rendes tag-sági díjat fizettek: Dr. Dézsi Ferencz Torda 900-ra, Némethi Józsefné Kolozsvár 99—900-ra, Nagy György Kolozsvár, Gyöngyösi Lajos Tasnád 901-re, Koronka Antalné Kolozsvár, Csongvai Géza M.-Illye, Bardocz Gyula N.-Ilonda, Kiss Jakab Kövend 901-re, dr. Kozma Jenő M.-Vásárhely 99—900-ra, dr. Imreh József Balázsfalva 901—902-re, Sinczky Géza N.-Szében 901-re, Pálfi Benedek Várfalva 900-ra, Füzi Katinka N.-Enyed 901-re, Borbély János M.-Ujvár 97—98-ra, Weress Sándor Gy.-Szentkirály 99—900-ra, Keresztély Mózes Kolozsvár, Mózes András Temesvár, Csegezy Márton Galgó, Ujvári László, Perczel Ferencz, Perczel Ferenczné Budapest, Kádár József Deés, Józán Miklós, M. Farkas Sándor Budapest 901-re, Csongvai Dénes K.-Sebes 900—901-re, Cseh Kálmán N.-Kőrös 901-re, Demeter Ferencz Dobsina 900-ra, Domján Péterné Kolozsvár 901-re, Szigethy Miklós Kolozsvár 900—901-re, Szentiványi Gyula Farnos, Macskási Lajosné Kolozsvár 901-re, Kovács József H.-M.-Vásárhely 900—901-re, Gálfi Zsigmond H.-M.-Vásárhely 901-re, Buzogány József Lupény 901-re, Bedő Sándor Segesvár.

A kereszturkői f. e. pénztárába fizettek: Buzogány Dániel K.-Soly-mos 98—900-ra, Pálfi György Tarcsafalva 901-re, Geréb Sándor A.-Boldog-asszonyfalva, Geréb Zsigmond Fiátfalva 901-re.

Az egylet perselyébe ajándékoztak Perczel Ferencz és neje Buda-pestről 4 koronát. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1901. jan. 24.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

Szerkesztői izenetek. Kell-e az unitáriusoknak nagypénteken böj-tölni? Erre a kérdésre, melyet egyik buzgó nőolvasónk intéz hozzánk, ebben a lapban csak egy felelet várható. Unitárius egyházi törvényekben

a bójt egyáltalán nem szerepel, ezt elrendelő utasítás nincsen, de nem is lehet, mert a bójt közönséges értelemben jelent: minden ételtől való teljes tartózkodást, vagy csak bizonyos ételek (főleg zsirosok) elkerülését a hétnak vagy évnek bizonyos napján. A nagypéntek első helyen ilyen napnak tartatik. Vannak többen az unitáriusok között is, a kik nagypénteken egész nap semmit sem esznek; némelyek, a kik csak zsírost nem esznek. Mindez csak privát dolog. Ha valakinek tetszik, nem gátolható meg, ezt vallásunk sem kívánja, ellenben ha valaki nem akarja, nem kényszeríthető rá, mert a bójt egy nevé a test sanyargatásának, a bűnös test megbüntetésének. Mi a testet nem tartjuk bűnösnek, épen mint a lelket nem. A test vágyai a természet szervezet következményei. A testet Isten adta, tehát vágyait is. Azt elismerjük és valljuk, hogy a testi vágyak nagyon könnyen elhatalmasodnak. Látjuk, hogy némely emberen fölényt az evés s még inkább az ivás hajlama gyakorol, annyira, hogy nem tud határt szabni magának és dobzódd, meg részeges lesz. Az ilyen embernek nagyon ajánlatos a bójt, vagyis önmegtartóztatás. Az ilyen bójtnek gyógyító hatása van, tehát szükséges. Egyházi meg vallási bójtöt nem ismerünk, annyira nem, hogy törvényeinkben a nagypénteki bójt nincs elrendelve. Ha valaki a Jézus példájára hivatkozva, azt mondja, hogy bójtolni kell, mert Jézus is bójtolt a pusztában, nem tiltakozunk fölfogása ellen így és ilyen értelemben, Jézus egy nagy szellemi munkára akart elkészülni, íétre kellett vonulnia, hogy a világ kicsinyes köznapisága ne vonja el figyelmét a szellemi világtól. Az, a ki nagy terveket akar megvalósítani, az, a ki a léleknek akar élni, hasonlóan kell hogy cselekedjék. Ha a Jézus nagy szellemét, ha azokat az eszméket, a melyek a husvét körül csoportosulnak, fölakarjuk ölelni, akkor bizony készülnünk kell, akkor szükség elvonulnunk, s ha éppen a Jézus halála emléknapját a nagypénteken fordítjuk erre, helyesen cselekszünk, mert az nap főleg minket unitáriusokat int arra, hogy az a nap főleg minket unitáriusokat int arra, hogy a vallás igazságáért küzdeni, szenvédni és még meghalni is kell. — **Censornak** Minthogy a felekezeti kérdésekkel a kedélyek amugy is tulságosan fölvannak zaklatva, különben igen érdekes cikkét nem adjuk közre. Ha csak elkerülhetjük, nem bolygatjuk a kérdéseket, legfennebb a mikor — mint fennebb „Órálló“ cziműben megtörtént dolgot közölnek. Czikkéből átvevcsük e talpra esett mondatokat: „Az unitárius vallás olyan a többi vallások között, mint a felsőbb iskolákat végzett, mivelte férfi vagy nő a család azon tagjai között, a kik ismeretüket csak egy régi módi falusi iskolába szerezték Olvasni azok is csak tudnak valahogy, de a tudományos igazság és modern felvilágosultság kincseit nem tudják fölfogni, sem érezni, sem megérteni. A pápista vagy kioltja, vagy véka alá teszi a gyertyát, hogy a szobában levők sötétben maradjanak, az unitárius gyertyatartóra, hogy mindenki lásson.“ — **Jövő számra** maradt Ám. unitárius lelkészek folytatása.

TARTALOM: Az új száz év küszöbén. Ajtai János. 33. l. — Az új száz Bowie V. Copeland 35. l. — Elmélkedés a mult s övő felett. Pap Mózes. 36. l. — A mi vallásunk. Perczelné Kozma Flóra. 39. lap. — Bárábás József. (Arczképpel.) Pap Mózes 41. l. — Új templomunk, mire int bennünket? Rédigér Géza. 46 l. — Nők világa. Válasz „Egy városi nő“nek. I. Iboilyka. 54. l. — Emlékezés Dávid Ferenczre. Pálffy József 55. l. — Órállás —l. r. 56. l. — Kérdések 57. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 58. l. — Egyleti élet és munkásság 62. l. —

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.